

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Program Pět P - retrospektivní pohled dobrovolníků

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE/OŠETŘOVATELSTVÍ**

Autor: Vendula Hungerová

Vedoucí práce: Mgr. Bohdana Břízová Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 03. 05. 2017

Vendula Hungerová

Poděkování

Touto formou bych chtěla poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Bohdaně Břízové Ph.D. za odborné rady, optimismus, velkou trpělivost a celkovou pomoc během psaní mé práce. Dále bych chtěla poděkovat i komunikačním partnerům, díky kterým jsem zpracovala výzkum, za jejich ochotu a čas. Dík patří i mému příteli a přátelům, kteří mě během psaní podporovali.

Program Pět P - retrospektivní pohled dobrovolníků

Abstrakt

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí a to teoretické a praktické. V první části jsem definovala pojmy jako mentoring, dobrovolnictví či program Pět P. V jednotlivých kapitolách teoretické části jsem se dále podrobněji věnovala i vývoji dobrovolnictví a mentoringu ve světě a to především programu Big Brothers Big Sisters a jeho realizaci v české republice pod názvem program Pět P. Následně jsem se zaměřila na charakteristiku programu Pět P, jeho cíle, principy a jeho vývoj v České republice.

Cílem práce je zjistit, jak vnímají dobrovolníci působení v programu Pět P zpětně, po ukončení působení v programu. V praktické části své práce zjišťuji, jaký vliv mělo působení v programu na jejich osobní život či profesi. Dále se zaměřuji na celkové hodnocení programu ze strany dobrovolníků, na vnímání jeho pozitiv a případných negativ, dalším dílčím cílem je zjistit, jak dobrovolníky působení v Pět P celkově obohatilo.

V praktické části byl použit kvalitativní výzkum, metoda polořízených rozhovorů. Komunikačních partnerů bylo 10, jejich odpovědi jsem zpracovávala metodou otevřeného kódování, výsledky byly zaznamenány do tabulek a pod každou z tabulek jsou uvedené komentáře shrnující výsledky odpovědí.

Z těchto deseti komunikačních partnerů jsem následně vybrala ještě 3 komunikační partnery pro další výzkumnou metodu - hloubkové rozhovory. Z těchto rozhovorů jsem vybrala společné tématické okruhy, které se v jednotlivých rozhovorech objevovaly.

Další částí práce je diskuse, ve které jsou podrobněji zhodnoceny výzkumné otázky v souvislosti s výsledky výzkumu. Na závěr také uvádím, jak by tato práce mohla pomoci samotné Asociaci mentoringových programů v České republice, mentorům, či budoucím dobrovolníkům.

Klíčová slova

Mentoring; dobrovolnictví; dobrovolník; program Pět P;

Five P program - the retrospective view of volunteers

Abstract

The bachelor thesis is composed of two parts – theoretical and practical. The theoretical part defines terms like mentoring, volunteering or the Five P program. Individual chapters are devoted to development of volunteering and mentoring in the world, especially the Big Brothers Big Sisters program and its implementation in the Czech Republic, under the name Five P program. This part is further focused on the characteristics of the Five P program, its aims, principles and its development in the Czech Republic. The aim of the thesis is to find out how the volunteers perceive the Five P program after the end of their activity in it.

The practical part attempts to capture the influence of participation in program on the private life and profession of volunteers. Attention is also paid to the overall evaluation of the program by given volunteers, to the perception of its positives and possible negatives. Another aim is to detect the overall enrichment of volunteers given by Five P program.

A qualitative data acquisition approach is used to meet the research goals, specifically semi-structured interview method. The research sample consists of 10 communication partners whose answers are processed by the open encoding method. The results are sorted into tables. Each table is matched by comments summarizing the response results.

Of these ten communication partners, I then selected three communication partners for the next research method - in-depth interviews. From these interviews I chose the common themes that appeared in each interview.

In the discussion of this thesis deals the research questions in the context of the results of the research are evaluated in more detail. Conclusion points out how this bachelor thesis could help Five P Association in the Czech Republic, mentors or future volunteers.

Key words

Mentoring; volunteering; volunteer; Five P program;

Obsah

ÚVOD.....	7
1. SOUČASNÝ STAV.....	8
1. 1 Dobrovolnictví.....	8
1.1.1 Co je to dobrovolnictví.....	8
1.1.2 Dobrovolník.....	10
1.1.3 Dobrovolnictví v České republice.....	11
1.2 Mentoring.....	12
1.2.1 Co je to mentoring.....	12
1.2.2 Sociální prevence.....	14
1.2.3 Sociální opora.....	15
1.2.4 program Big Brothers Big Sisters.....	15
1.3 Mentoringový program v ČR - program Pět P.....	17
1.3.1 Historie programu Pět P.....	17
1.3.2 Charakteristika programu Pět P.....	18
1.3.3 Cíle a principy programu Pět P.....	19
1.3.4 Dobrovolníci programu Pět P.....	20
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY.....	22
3. METODIKA.....	23
3.1 Použité metody a techniky.....	23
3.1.1 Výzkumný soubor.....	24
3.1.2 Realizace výzkumu a způsob zpracování výsledků.....	24
3.1.3 Etika výzkumu.....	26
4. VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	27
4.1 Shrnutí rozhovorů s komunikačními partnery.....	27
4.2 Zpracování hloubkových rozhovorů.....	41
4.2.1 Zpracování jednotlivých trsů dle odpovědí komunikačních partnerů.....	41
4.2.2 Dobrovolnictví a motivace.....	41
4.2.3 Vliv na osobní rozvoj a zkušenosti.....	42
4.2.4 Přátelství a vztahy.....	43
4.2.5 Pozitiva a negativa programu.....	44
5 DISKUZE.....	47
5.1 Odpovědi na výzkumné otázky.....	50
6 ZÁVĚR.....	51
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
7.1 Tištěná odborná literatura:.....	52

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je program Pět P – retrospektivní pohled dobrovolníků. O dobrovolnictví jako takové se zajímám již delší dobu, působila jsem v dobrovolnickém centru Adra jako dobrovolník v domově seniorů. Programu Pět P jsem se zúčastnila nepřímo, a to přes moji sestru, která byla dobrovolníkem v programu Pět P během svého studia na vysoké škole v Jindřichově Hradci. Rok působení v programu se setkávala s desetiletou dívkou, která měla bratra s tělesným a mentálním postižením a jeho rodiče tudíž věnovali větší pozornost jemu. Kamila mohla proto s mojí sestrou trávit volný čas a mě brávala sestra s sebou. Měla jsem proto možnost nahlédnout do tohoto programu z pozice třetí osoby a vidět, jakým způsobem sestra postupně navazuje přátelský vztah s prakticky cizím dítětem během pravidelných setkání jednou týdně. I když mi bylo jen 13 let, chápala jsem význam programu a už v té době jsem věděla, že je užitečný. Nyní, při výběru tématu bakalářské práce jsem si vybrala toto téma proto, že mě zajímá, jakým způsobem dobrovolníky ovlivnilo působení v programu Pět P a zda mělo vliv třeba také na výběr jejich budoucího povolání a podobně. Moje sestra, ačkoliv studovala ekonomickou fakultu, nyní dělá učitelku. Svěřila se mi, že jí to už během studia vysoké školy více táhlo ke vzdělávání ostatních a působení v programu Pět P bylo zároveň i jejím koníčkem.

V praktické části bakalářské práce se budu zabývat rozhovory a hloubkovými rozhovory s účastníky programu Pět P a pokusím se zjistit, jaký celkový náhled mají zpětně na působení v tomto programu, případně jak působení v programu ovlivnilo jejich pohled na dobrovolnictví jako takové.

Myslím, že moje bakalářská práce by mohla být přínosná především pro Asociaci dobrovolnických mentoringových programů, z.s., která díky tomu získá určitý druh zpětné vazby a případně i pro studenty, kteří zvažují, zda by se chtěli stát dobrovolníkem.

1. SOUČASNÝ STAV

1. 1 Dobrovolnictví

"Nejlepší způsob jak najít sám sebe je ztratit sám sebe ve prospěch ostatních."

Mahátma Gándhí

1.1.1 Co je to dobrovolnictví

Vzhledem k tomu, že dobrovolnictví – tedy dobrovolná činnost či dobrovolná pomoc ostatním - provází lidstvo už od nepaměti, se pohledy na něj v průběhu historie měnily. Zároveň se tedy utvářely i definice dobrovolnictví, kterých je v současné době nespočet. Různí autoři knih o dobrovolnictví mají na uchopení definice různé pohledy, proto bych ráda začala tím, že uvedu některé z definic a pohledů na dobrovolnictví, které mě v literatuře zaujaly.

Přímo v knize Slovník sociální práce je uvedena tato definice: *„Dobrovolnictví je neplacená a nekariéerní činnost, kterou lidé provádějí proto, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti“* (Matoušek, 2008, str. 55).

Autoři Tošner a Sozanská (2006) zmiňují, že dobrovolnictví není v lidské společnosti ničím novým, v každé kultuře a společnosti pomáhali ti, kteří na tom byli lépe, méně šťastným, kteří kvůli nemoci, chudobě či přírodní katastrofě pomoc potřebovali. Dále autoři vysvětlují, že solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti i všech náboženství.

Podle Friče a Pospíšilové (2010) je dobrovolnictví vnímáno jako svébytný sektor společnosti, který sice má své hranice a limitované možnosti (kapacity), ale nemůže být ničím nahrazen.

Zajímavou a dle mého názoru velmi pěknou a výstižnou definici uvedl autor Tošner (2006, s. 27) na konferenci v Kroměříži. Zní takto: *„Dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Dobrovolník dává vědomě část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena. Dobrovolnictví je profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svojí spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro*

organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje, a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků“.

Matoušek (2008) ve svém Slovníku sociální práce zmiňuje, že dobrovolnictví může být tzv. „formální“ a „neformální“. Autor dále obě varianty popisuje takto - u formální formy uzavírá dobrovolník smlouvu s agenturou, prochází zaškolením, supervizí, jeho činnost je hodnocena. Zmiňuje také, že v Evropě převládá spíše komunitní model – v rámci církví, ekologických sdružení, organizací mládeže, vypomáhají škole, domovu důchodců – vztah dobrovolníků k organizátorovi činnosti je často neformální, spočívá na osobních kontaktech a domluvách.

Z pohledu zahraniční autorky (Govaart 2001) bylo dobrovolnictví po staletí vnímáno jako něco přirozeného, jako věc, která nepotřebuje příliš mnoho veřejné podpory a pozornosti, pro lidi bylo přirozené pomáhat ostatním. Dále autorka zmiňuje, že během druhé poloviny dvacátého století se tento pohled změnil, dobrovolnictví bylo „objeveno“ a stalo se fenoménem v sociální oblasti, od té doby je rozvoj velmi rychlý a i rychle přibývá organizací zabývajících se dobrovolnictvím (Govaart 2001).

v České republice je legislativa vztahující se k dobrovolnictví upravena v zákoně 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů:

Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací (zákon č. 198/2002 Sb., Zákon o dobrovolnické službě v platném znění.)

Jak jsem se ale mohla v dostupné literatuře přesvědčit – přesně vymezená definice pro pojem „dobrovolnictví“ neexistuje, protože pohled a zkušenosti jednotlivých autorů jsou natolik individuální, že se v určitých ohledech vždy nějakým způsobem odlišují.

1.1.2 Dobrovolník

Pojem “dobrovolník” je jedním ze základních pojmů v mé bakalářské práci, proto jsem se rozhodla nastínit definici tohoto pojmu.

Jedna z definic, která je k nalezení na internetu zní: *“dobrovolník je člověk, který ze své vlastní vůle a ve svém volném čase bez nároku na odměnu pomáhám lidem kolem sebe a zapojuje se do veřejně prospěšných aktivit.”* (<https://www.dobrovolnik.cz/o-dobrovolnictvi>)

Autoři Tošner a Sozanská (2006) uvádí, že dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.

Tuto definici dle mého velmi pěkně doplnil autor Matoušek (2003), který ve své publikaci zdůrazňuje, že dobrovolníci mohou v sociálních službách zastat mnoho užitečné práce, zejména v bezprostředním kontaktu s klientem. Vnášejí do nich nadšení, vysokou angažovanost, pružnost, neformálnost a osobní přístup ke klientům.

Autoři Kraus a Poláčková (2001) popisují dobrovolníky jako nadšence, kteří neodpovídají a ani nemohou odpovídat profilu profesionálních pracovníků, ale mají oproti nim mnoho výhod a to zájmovou a věkovou spřízněnost s klientem, nadšení, zájem o nezištnou pomoc či jiný a zajímavý úhel pohledu na danou věc.

Autoři Matoušek a Matoušková (2011) zdůrazňují, že nespornou výhodou dobrovolnického vztahu je i to, že společné činnosti klienta a dobrovolníka nijak nelimitují organizátoři projektu, činnosti vychází ze zájmů a potřeb klienta a vztah tudíž může být velmi osobní a bezprostřední, narozdíl od vztahu s profesionály.

Z hlediska zákona č. 198/2002 Sb., Zákon o dobrovolnické službě v platném znění, je dobrovolník definován takto:

Dobrovolníkem může být fyzická osoba

a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí,

kteřá se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu. Tento zákon je prvním právním předpisem upravujícím statut dobrovolníka.

Pro dobrovolníky je velmi důležitá motivace, o té se zmiňuje například autorka Govaart (2001), která uvádí, že dobrovolnictví není jen pomocí ostatním nebo životnímu prostředí, ale každý dobrovolník z něj těží i výhody sám pro sebe, dobrovolnictví je velkým přínosem z hlediska pocitu užitečnosti, náhledu na společnost z jiné perspektivy, získávání nových zkušeností či rozšiřování své sociální sítě přátel a kontaktů.

1.1.3 Dobrovolnictví v České republice

Autoři Frič a Pospíšilová (2010) uvádí, že v České republice není dobrovolnictví jako takové ničím neznámým či novým. Jak jsem již zmiňovala, dobrovolnictví je součástí společnosti a kultury již velmi dlouhou dobu, jeho tradice však byla přerušena po nástupu komunismu. Autoři Frič a Pospíšilová (2010) popisují tuto situaci ve své publikaci. Vztah komunistické strany k českým dobrovolnickým organizacím a dobrovolnictví celkově byl velmi ambivalentní - komunisté se cítili dobrovolnickými aktivitami na jednu stranu ohroženi, na druhou stranu dobrovolníky potřebovali, aby mohli řešit překerní situace nedostatkového socialistického hospodářství. Autoři dále uvádí, že některá sdružení byla jednoduše zrušena, protože názorově nekořespondovala s komunistickou ideologií, např. Junák, YMCA nebo Sokol. Komunistická strana se tyto zrušené dobrovolnické aktivity snažila nahradit svými sdruženími, jak doplňují autoři, a vznikl tak například Československý svaz tělesné výchovy, Pionýr nebo Československý svaz mládeže. Tošner a Sozanská (2006) uvádí, že zlepšení situace přišlo až po revoluci v roce 1989, kdy se začal dobrovolnický sektor v České republice znovu rozvíjet. Dále zmiňují, že některé organizace obnovily svoji činnost, jako například zmíněná YMCA, Sokol nebo Skaut-Junák a k nim přibylo několik tisíc nových neziskových organizací, pro které bylo právě dobrovolnictví základním stavebním kamenem.

V roce 1990 byl Federálním shromážděním přijat zákon o sdružování občanů a další právní normy, které zahrnovaly závazná pravidla pro fungování neziskových organizací (Švestková, 2005).

Rok 2001 byl Organizací spojených národů (OSN) prohlášen rokem dobrovolníků. (Govaart 2001). Autorka dále uvádí, že tento krok byl velmi významným z hlediska uznání důležitosti dobrovolnické práce (Govaart 2001).

V současné době je v České republice mnoho dobrovolnických programů, zaměřují se na matky s dětmi, mládež, seniory a mnoho dalších různých cílových skupin, dále pak vznikla také dobrovolnická sdružení zaměřená na ekologii, sport, umění či jiné volnočasové aktivity (Šimková, 2011).

Vzhledem k tématu svojí práce bych jako příklad uvedla kromě programu Pět P ještě nějaké dobrovolnické organizace zabývající se dětmi a mladistvými, ať už preventivně/výchovné či volnočasové. Jsou to například: Lata, Skaut-Junák, S.O.S Dětské vesničky a podobně.

1.2 Mentoring

Kapitolu “Mentoring” jsem rozdělila na tři podkapitoly, ve kterých se věnuji nejen pojmu “mentoring” jako takovému, ale i pojmu “sociální prevence”, který s mentoringem úzce souvisí. Dalé se zmíním také o pojmu “sociální opora”, který je v oblasti mentoringu také často skloňován. Ve třetí podkapitole je zmíněn program Big Brothers Big Sisters, který je v oblasti mentoringu stežejní, vychází z něj i český program Pět P. Těmto třem pojmům se v této části práce se věnuji proto, že jsou často skloňované právě v souvislosti s programem Pět P a důležité pro vymezení problematiky, nebo z nich program Pět P přímo vychází.

1.2.1 Co je to mentoring

„Mentoring je blízký, individuální, mezigenerační vztah staršího, zkušenějšího mentora, který má zájem předat své zkušenosti a vědomosti mladšímu, méně zkušenému chráněnci (mentee). Jde o specifický typ mezigeneračního vztahu, v němž starší mentor předává své zkušenosti a dovednosti a tak pomáhá mladšímu svěřenci rozvíjet jeho osobnost a orientovat ho v dané společnosti a kultuře.“ (Brumovská, Seidlová-Málková, 2010, str. 11).

Z trochu jiného úhlu nahlíží na problematiku autorky Fletcher a Mullen, které ve své publikaci *Mentoring and coaching in education* (2012) popisují mentoring jako osobní, dlouhodobý vztah, který se v průběhu trvání prohlubuje. Dále zmiňují, že mentoři skrze své chráněnce svým způsobem “mnohostranně investují” do zlepšení kvality života

nejen jednotlivců, ale i například komunit. Zdůrazňují také, že z tohoto pohledu - metaforicky řečeno - může být mentoring jakýmsi způsobem investice do mladší generace.

Brumovská a Seidlová - Málková (2012) tento pohled definují tak, že mentoring může být také způsobem, jakým lze rozvíjet osobnostní, vědomostní a sociální stránku klienta. Dobrovolník a celkově účast v programu tedy mohou být součástí procesu klientova neformálního vzdělávání.

Autoři DuBois a Silverthorn (2005) podotýkají, že s mentoringem se setkává v životě každý člověk. Upřesňují, že přirozenými mentory dětí mohou být rodiče, sousedé, učitelé, příbuzní, trenéři či členové církve, tyto vztahy se vyskytují přirozeně a tvoří v dospívání 69% mentorských vztahů. (DuBois, Silverthorn, 2005).

Hlavní podmínkou pro naplnění kvalitního mentoringového vztahu definuje autor Sipe (2002) tak, že je důležitější naplnit očekávání a potřeby menteeho a až na druhé místo zařazovat očekávání a potřeby vlastní.

Rysy kvalitního mentoringového vztahu uvádějí například autoři Rhodes (2004) - empatie, vzájemnost a důvěra, nebo autor Spenser (2006), ten uvádí pravost, přátelství, empatii a spolupráci.

Mentoringový vztah s sebou nese i určitá rizika. Nejčastějšími takovými riziky může být nedostatek času ze strany mentora, nebo mohou mít někteří mentoři pocit, že vztahu obětovávají příliš mnoho úsilí a času, což zpočátku neočekávali, a může je to od dalšího rozvoje vztahu odrazovat (Břízová, 2010).

Autor Sipe (2002) uvádí jako riziko mentoringového vztahu i přílišnou autoritu ze strany mentora, potřebu vnučovat své názory menteemu a potřebu být pro dítě přílišnou autoritou.

Autorky Brumovská a Seidlová-Málková (2010) uvádí jako rizika mentoringového vztahu i špatné komunikační dovednosti mentorů, které mohou vést ke vzniku problémů ve vztahu mezi mentorem a menteem. Autorky dále uvádějí jako jeden z možných rizik vztahu i nevhodně vytvořená dvojice na začátku vztahu - tedy počáteční nebo trvající antipatie mezi mentorem a dítětem, či špatný první dojem. Autorky podotýkají, že dle českých studií mentoringových vztahů jsou z tohoto důvodu

předčasně ukončeny dva z dvanácti vztahů mezi mentorem a menteeem (Brumovská, Seidlová-Málková, 2010).

Mentoring jako takový může dle mého názoru pomoci například v oblasti sociální prevence - může být tedy využíván v programech cílených na prevenci rizikového chování u mladistvých a dětí - například může předejít experimentům s drogami, krádežím, nezodpovědnému přístupu k sexu a podobně. Mezi tyto programy patří právě program Pět P, jímž se ve své práci primárně zabývám.

1.2.2 Sociální prevence

Pojem "sociální prevence" zde zmiňuji v souvislosti s delikvencí, především u dětí a mládeže. program Pět P je možno vnímat jako způsob primární prevence nežádoucího chování a nežádoucích sociálních jevů u dětí a mladistvých, proto je důležité vymezit některé pojmy.

Matoušek (2003) ve své publikaci Slovník sociální práce definuje pojem prevence ve vztahu k sociální práci tak, že prevenci vnímá jako soubor opatření, kterými lze předcházet sociálnímu selhání a to v první řadě takovým selháním, které ohrožují základní hodnoty společnosti. Jako příklady pak uvádí kriminalitu, toxikomanii, xenofobii, rasismus, sociální parazitismus, násilí a podobně.

Autor dále dělí prevenci na tři stupně a to:

- **primární prevence** - je cílena na celou populaci (tzv. nespecifická) nebo na určitou skupinu (specifická) a to v době, kdy očekávaný problém této skupiny ještě nemanifestoval.
- **sekundární prevence** (některými autory označována také jako indikovaná) má jako cílovou skupinu osoby se zvýšeným rizikem sociálního selhání, případně osoby, u nichž už k selhávání dochází, ale jeho míra se ještě nedá indikovat.
- **terciární prevence** by se měla provádět u osob, u kterých již k sociálnímu selhání došlo (Matoušek, Slovník sociální práce, 2003, str. 164).

Dále autor upřesňuje, že především u dětí nemůže být primární prevence sociálního selhání specifická, jelikož děti není možné chránit jenom před jedním nežádoucím vlivem. Dále zmiňuje, že účinná prevence nespočívá jen ve varování a zákazech, ale především v podpoře prosociálních postojů a chování dítěte či mladistvého.

1.2.3 Sociální opora

Další z pojmů, který s mentoringem úzce souvisí a ráda bych jej proto zmínila, je pojem sociální opora.

Autor Křivohlavý definuje pojem takto: *“Sociální oporou v širším slova smyslu se rozumí pomoc, která je poskytována druhými lidmi člověku, který se nachází v zátěžové situaci. Obecně jde o činnost, která člověku v tísní jeho zátěžovou situaci určitým způsobem ulehčuje”* (Křivohlavý, 2009., str. 94).

Vágnerová (2004) ve své publikaci zdůrazňuje, že v zátěžové situaci je pro člověka velmi důležitá možnost problém s někým sdílet, mít pocit účasti a jistoty, že na problém není sám. Dále autorka vyzdvihuje i důležitost ocenění aktivity dotyčného, či - pokud je to třeba - i faktickou pomoc s problémem.

1.2.4 program Big Brothers Big Sisters

Prvním mentoringovým programem, který vznikl, byl právě program Big Brothers Big Sisters, kterému se budu v této kapitole věnovat. Díky úspěšnosti programu se BBBS postupně rozšířili i do dalších zemí světa, u nás je tento program znám pod názvem program Pět P.

Počátek hnutí Big Brothers Big Sisters je spojen s institucí soudu pro mladistvé, tj. se začátkem 20. století v USA. (Brumovská, Seidlová-Málková, 2010) autorky dále uvádí, že hnutí BBBS vzniklo odděleně nejprve jako organizace Big Brothers a Big Sisters, které se na počátku 20. století spojily v jeden program.

Autoři DuBois a Karcher (2005) ve své publikaci popisují vznik programu postupně, od vzniku Big Sisters v roce 1902, kdy se skupina žen z New Yorku začala přátelit s dívkami vyšetřovanými soudem pro mladistvé. Skupina byla nejprve známa jako Ladies of Charity of New York City (DuBois, Karcher, 2005).

Později byl program rozšířen na další děti obou pohlaví. V roce 1977 již bylo více než 500 fungujících programů stejného zaměření a spojily se do jedné asociace pod názvem Big Brothers Big Sisters of America (BBBSA) (Tošner, Sozanská, 2006).

Autorky Brumovská a Seidlová-Málková (2010) doplňují, že díky tomu, že díky velkému úspěchu a dobrým výsledkům se program BBBS rozšířil v devadesátých letech 20. století nejen do států USA, ale později i do Evropy a to zejména do bývalých

komunistických zemí a v roce 1996 byl program představen prezidentkou programu Dagmar E. McGillovou i v České republice. Autorky dále zmiňují, že program je v současnosti v ČR znám pod názvem program Pět P a je na našem území nejrozšířenějším mentoringovým programem.

Na oficiálních stránkách BBBSA je hnutí popsáno jako program, který už více než sto let pomáhá měnit perspektivy dětí tak, aby měly více příležitostí k využití svého potenciálu. V tom jim pomáhají nejen dobrovolníci ale i koordinátoři, sponzoři a právníci, kteří s programem spolupracují (Historie BBBS <https://www.bbbs.org/history/>).

Autoři Matoušek a Matoušková (2011) ve své publikaci uvádí, že kladný vliv programu na mládež je prokázán i několika výzkumnými šetřeními, která byla provedena v USA. Šetření ukázala, že děti mající pravidelný kontakt s dobrovolníkem jsou méně náchylné k pozdějšímu experimentování s drogami a k záškoláctví. Dále autoři podotýkají, že program má pozitivní preventivní vliv na předčasné ukončení školní docházky, na kvalitu vztahů s vrstevníky, snižuje agresivitu u dětí a působí kladně na pocit důvěry vůči dospělým.

V České republice bylo na toto téma provedeno také několik různých šetření, tomuto tématu se věnují i některé práce zaměřené na zhodnocení efektivity programu Pět P - česká verze BBBS. Například autorka Břizová (2010) ve své práci, jejíž výzkum je zaměřen přímo na efektivitu programu Pět P uvádí, že pozitivní změny jsou zřejmé hlavně v oblasti sebedůvěry a ve schopnosti vyjádřit své pocity, dále se pak u dětí zařazených v programu objevují průkazné pozitivní změny v oblasti osobních kompetencí a sociální adaptace.

obrázek č. 1 Logo Big Brothers Big Sisters of America

zdroj:<http://www.bbbs.org/>

1.3 Mentoringový program v ČR - program Pět P

V této kapitole se zaměřím na historii a charakteristiku programu Pět P, který je zmíněn již v předchozí kapitole. Informace o tomto programu, jeho historii a jeho fungování v současné době jsou pro teoretickou část mojí práce stěžejní.

1.3.1 Historie programu Pět P

autorka Šimková (2011) uvádí, že program Pět P pochází z USA, kde před více než 100 lety vznikl výše zmiňovaný program Big Brothers Big Sisters, do České republiky se program dostal prostřednictvím občanského sdružení HESTIA a to v roce 1996. V současné době je rozšířen do čtrnácti měst po celé České republice a také byla vytvořena Asociace programu Pět P (v roce 2001), aby celý program koordinovala. (Šimková, 2011) autoři Tošner a Sozanská ještě doplňují informaci, že na počátku vzniku programu byl klíčový i Open Society Fund, který stál za jeho financováním.

Autoři také zmiňují, že zpočátku byl pohled na nový dobrovolnický program spíše skeptického rázu, zřejmě proto, že se na něj nahlíželo jako na “profesionálně řízený přátelský vztah” (Tošner, Sozanská, 2006). Autorka Sozanská na oficiálních webových stránkách programu zmiňuje také problém postkomunistického názoru na dobrovolnictví. Po roce 1989 se dobrovolnictví bylo v České republice poměrně neznámým pojmem, problém byl i se sháněním dobrovolníků a v pohledu společnosti na ně. (Z historie Pět P v ČR, 2014). Autorka Šimková zmiňuje, že nakonec se povedlo program prosadit a nyní - po více jak dvaceti letech praxe - je vnímán jako velmi úspěšný a užitečný. Nejen, že pomáhá dětem, které to potřebují, ale i nabízí možnost dalšího - velmi pozitivního - pohledu na dobrovolnictví jako takové (Šimková, 2011).

obrázek č. 2 - logo programu Pět P

zdroj: <http://petp.cz/historie.html>

1.3.2 Charakteristika programu Pět P

Program Pět P je preventivní, volnočasový program pro děti od šesti do patnácti let postavený na principu přátelského vztahu mezi dítětem a dospělým dobrovolníkem (Tošner, Sozanská, 2006. str. 121). Pět P může být také charakterizován jako jeden z dobrovolnických programů fungujících na principu tzv. “one to one”, tedy jeden dospělý dobrovolník se pravidelně jednou týdně věnuje jednomu dítěti, které jeho pomoc potřebuje, vytváří se tak dlouhodobý kamarádský vztah, který je pro děti i dobrovolníky obrovským přínosem v oblastech osobního rozvoje a mezilidských vztahů . (Z historie Pět P v ČR, 2014). Dvojice se může věnovat společným zájmům, tomu, co oba baví, ale hlavně se klade důraz na rozvoj kamarádského vztahu. program Pět P by rozhodně neměl sklouznout k pokusům o nahrazování rodičovské péče a nesmí se stát ani náhradou doučování (Manuál dobrovolníka Pět P, 2009).

Zkratka Pět P vychází z počátečních písmen slov - Přátelství, Prevence, Pomoc, Péče a Podpora. Název a logo programu jsou přihlášeny u Úřadu průmyslového vlastnictví jako ochranná známka (Břízová, 2010) (logo - viz. obrázek č. 2).

Autorka Šimková (2011) uvádí, že děti, které se programu Pět P zúčastňují, mohou mít například prospěchové či výchovné problémy, nebo jsou jejich problémy rodinného rázu (rodinná krize, rozvod rodičů, rodiče nemají dostatek času na dítě atp.). Dále autorka upřesňuje, že často jsou to také děti, které pocházejí z sociálně znevýhodněných skupin, mohou být hyperaktivní nebo naopak apatické či úzkostné. Do programu se

zapojují ale i děti, které pouze postrádají sourozence, nebo se nudí a neví, jak smysluplně naložit se svým volným časem (Šimková 2011).

Děti se do programu mohou s pomocí rodičů zapojit samy, ale jak zmiňují autoři Tošner a Sozanská (2006) - důležitým momentem programu je vyhledávání indikovaných dětí školami, pedagogicko-psychologickými poradnami a dalšími zařízeními, které s dětmi pracují.

1.3.3 Cíle a principy programu Pět P

Hlavními cíli programu jsou prevence rizikového chování (alkohol, drogy, záškoláctví, lhaní, krádeže apod.), obohacení sociálního zázemí dítěte a zvýšení kvality života ohrožených dětí nalezením vhodné aktivity (Břízová, 2010, str. 38).

Dle Tošnera a Sozanské (2006) je program Pět P zaměřen především na preventivní pomoc, do programu by tudíž neměly být přijímány děti s výraznějšími patologickými jevy, které by měly být svěřeny do péče specializovaných odborníků. Autoři zdůrazňují, že by jejich účast v programu mohla negativně působit nejen na ně, ale i na dobrovolníky a program jako takový (Tošner, Sozanská, 2006.)

Stěžejním je pro program Pět P princip přátelského vztahu mezi dítětem a dobrovolníkem. Autorka Šimková (2011) v publikaci Dobrovolníci mění svět - sborník příkladů dobré praxe zdůrazňuje, že dobrovolník je dítěti kamarádem, průvodcem, nikoli autoritou. Dále zmiňuje, že dlouhodobý kamarádský vztah mezi dospělým dobrovolníkem a dítětem má dobrý vliv na růst sociálních dovedností u dítěte, posiluje jeho sebevědomí, podporuje jej v navazování a upevňování nových kontaktů a přirozených vrstevnických vztahů. Tento popis dle mého vystihuje právě dílčí cíle a principy celého programu Pět P. Cílem je tedy komplexně působit na dítě v kladném slova smyslu a podporovat jeho sebejistotu a osvojovat si prosociální vzorce chování (Šimková, 2011).

Program Pět P je koordinován sítí koordinátorů, kteří dobrovolníky vybírají, zaškolují, řídí a plánují i setkávání dobrovolníků s dětmi, případně organizují víkendová setkání či tábory. (Tošner, Sozanská, 2006).

Dále autoři zmiňují, že výběr dobrovolníků je pečlivý a zodpovědný, jsou vybíráni na základě výcviku a psychologických testů, kromě toho pak navštěvují pravidelné

supervizní schůzky, kde si pod vedením supervizorů vyměňují zkušenosti s ostatními dobrovolníky (Tošner, Sozanská 2006).

1.3.4 Dobrovolníci programu Pět P

Dle Uvírové (2015) jsou dobrovolníci programu lidé starší 18ti let, kteří prošli výcvikem trvajícím 2-3 dny a zaměřuje se především na sebezkušenost, motivaci, hranice a kompetence činnosti dobrovolníka. Autorka dále uvádí, že během výcviku také budoucí dobrovolník doloží dokumentaci, která je potřebná k zapojení do programu Pět P (výpis z trestního rejstříku, čestné prohlášení, vysvědčení, životopis) a dále se posuzují jeho osobnostní předpoklady pro práci s dítětem.

Tošner a Sozanská (2006) zdůrazňují, že výběr dobrovolníků je v ČR pečlivý a zodpovědný, aby se předešlo chybnému výběru dobrovolníka s určitými patologickými rysy osobnosti, které by mohly mít na dítě neblahý vliv, k tomu dopomáhá i diagnostický rozhovor s psychologem během výcviku a následné pravidelné supervize během působení v programu. Zajímavostí je, že dobrovolníky se stávají z 80% ženy a většina dobrovolníků jsou studenti vysokých škol (Janečková, 2011).

Pro dobrovolníky, kteří působí v programu Pět P a jejich koordinátory jsou důležité i pravidelné supervize. V dokumentu Manuál programu Pět P je uvedeno, že supervize jsou přímo nezbytnou podmínkou účasti na programu Pět P. Pokud dobrovolník opakovaně nepřijde na předem domluvenou supervizní schůzku, tak to obvykle bývá důvodem k ukončení kontraktu.

V Manuálu programu Pět P (2013) jsou dále uvedeny tři druhy supervizí, které jsou v programu využívány a to:

- **pravidelná setkání s koordinátorem programu** - tato supervize je důležitá především v začátcích působení v programu, s koordinátorem může dobrovolník řešit případné organizační problémy.
- **individuální supervize** - každé z center programu Pět P má svého supervizora z řad psychologů, se kterým dobrovolníci řeší vzniklé problémy ve vztahu s dítětem nebo třeba problémy s jeho sociálním okolím. S žádostí o individuální supervizi se dobrovolník může na supervizora obrátit kdykoliv přes svého koordinátora.

- **skupinová supervize** - je základní formou supervize v programu Pět P. Spočívá ve skupinovém sdílení zážitků či problémů, dále se využívají různé aktivační techniky, diskuse s ostatními účastníky supervize a podobně. Skupiná má obvykle přibližně dvacet členů, vždy je přítomen supervizor a většinou i koordinátor. Tato supervize v programu Pět P probíhá většinou jednou měsíčně

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY

Cíl práce

Hlavním cílem je popsat zpětný pohled dobrovolníků na jejich působení v dobrovolnickém programu Pět P a zjistit, jaké je jejich celkové hodnocení programu.

Dílčím cílem je zjistit, čím dobrovolníky program Pět P obohatil a jaký měl vliv na jejich současné povolání.

Výzkumné otázky

Jak dobrovolníci zpětně hodnotí své zapojení do programu Pět P?

Jak popisují dobrovolníci své zapojení do programu Pět P v souvislosti s jejich současnou profesí.

3. METODIKA

3.1 Použité metody a techniky

K vypracování praktické části mé bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum, prostřednictvím metody dotazování, techniky polořízených rozhovorů s lidmi, kteří se účastnili programu Pět P jako dobrovolníci.

Jako další techniku jsem použila hloubkový rozhovor se třemi vybranými komunikační partnery. Jedná se o podrobnější variantu předchozího polořízeného rozhovoru.

Kvalitativní výzkum jsem zvolila proto, že v oblasti mapování zkušeností a názorů jednotlivých dobrovolníků neexistují žádné obecně platné principy. Každý dobrovolník má na působení v programu Pět P vlastní názor, má jiné zkušenosti, dobrovolnictví každého z dobrovolníků obohatilo jiným způsobem, proto je dle mého názoru kvalitativní výzkum v této problematice více vypovídající, než výzkum kvantitativní.

Komunikační partneři mají dle Hendla (2012) více prostoru k vyjádření svého názoru a nejsou nijak výrazně omezeni jasně danými otázkami. Dále autor tvrdí, že v hloubkových rozhovorech je prostoru pro vyjádření ještě více a odpovědi mohou být tudíž podrobnější.

Autorka Kutnohorská (2009) uvádí, že se v kvalitativním výzkumu není běžné používat pouze jeden postup, využívá se většinou postupů více. Jako nejčastěji používané metody autorka uvádí standardizovaný rozhovor, polostandardizovaný rozhovor či dotazník.

Pro sběr dat jsem použila metodu dotazování, techniku polostrukturovaného rozhovoru. Technika polostrukturovaný rozhovor je také označována jako rozhovor částečně řízený/polořízený a je charakteristická tím, že má výzkumník předem určen okruh otázek/témat, které během rozhovoru pokládá dotazovanému, uvádí Reichel (2009). Scénář rozhovoru je uveden v příloze č. 1. Dále jsem použila techniku hloubkového rozhovoru, který mi umožnil získat ještě podrobnější informace k dané problematice. Zaměřila jsem se v rozhovorech především na vnímání vlastní motivace dobrovolníků, na důvody, proč se rozhodli stát se dobrovolníky v programu, či na to, jak vnímali působení společně stráveného času na dítě.

3.1.1 Výzkumný soubor

Základní souborem jsou všichni dobrovolníci programu Pět P v ČB zapojení za dobu jeho realizace, tzn. od roku 1999 do roku 2016. Výzkumný soubor byl vybrán náhodným výběrem pomocí dlouholeté garantky a koordinátorky. Kritériem výběru byl především souhlas bývalého dobrovolníka na výzkumu, dále ukončení působení v roli dobrovolníka do konce roku 2015 (aby se jednalo o retrospektivní pohled). Vybírala jste tak dlouho, dokud se odpovědi nezačaly víceméně opakovat.

Výzkumný soubor tvoří tedy 10 osob, které byly dříve dobrovolníky v programu Pět P a minimálně rok spolupracovali s dítětem. Ve většině případů však měli dobrovolníci děti přidělených více, protože se programu účastnili delší dobu.

3.1.2 Realizace výzkumu a způsob zpracování výsledků

Pro zpracování teoretické části mé práce jsem nejprve vyhledávala vhodnou literaturu a jiné zdroje, následně jsem zpracovávala informace z nich. Během toho jsem začala připravovat otázky pro rozhovory, které jsem formulovala postupně, během zpracování teoretické části. Teoretické části práce jsem se věnovala přibližně od podzimu roku 2016 do března roku 2017, ale ještě v dubnu jsem prováděla drobné opravy a doplnění.

Otázky k rozhovorům jsem měla připravené v lednu roku 2017, následně jsem začala psát emaily či telefonovat vybraným komunikační partnerům s žádostí o možnost udělat s nimi krátký rozhovor. S dobrovolníky, kteří souhlasili, jsem si domluvila schůzku dle našich časových rozvrhů. Otázky pro položené rozhovory byly strukturovány a pokládány při každém rozhovoru stejným způsobem. Výzkum jsem prováděla v březnu a dubnu roku 2017.

Každý z položených rozhovorů trval přibližně 15 - 20 minut, hloubkové rozhovory s podrobnějšími odpověďmi na jednotlivé otázky pak trvaly každý přibližně 40 minut. Jak základní rozhovory tak ty hloubkové probíhaly na neutrálním místě, většinou to byla kavárna.

Autor Miovský (2006) metodu položeného rozhovoru ve své publikaci popisuje jako rozhovor, který se drží určitého schématu, které je pro tazatele závazné a specifikuje jej určitými okruhy otázek, které účastníkům během rozhovoru podává, avšak není pevně

vedený přímými otázkami a ponechává více prostoru pro vyjádření vlastního názoru druhé straně, tedy dotazovanému. Autor dále zmiňuje, že otázky nemusí mít přesné pořadí, to se může během rozhovoru měnit či přizpůsobovat průběhu rozhovoru (Miovský, 2006).

Odpovědi dotazovaných komunikačních partnerů jsem si buď rovnou zapisovala, nebo jsem si dělala poznámky. Části rozhovorů, kde byla odpověď podrobnější, jsem si nahrávala na diktafon či mobilní telefon, abych se během zpracovávání výsledků mohla k přesnému obsahu odpovědi vrátit.

Doma jsem poté rozhovory přepsala do jednotlivých dokumentů ve svém počítači, abych s nimi mohla dále pracovat. V přepisování jsem se vyhýbala zbytečným výplňovým slovům, upravila jsem některé hovorové výrazy a seskládala některé složité věty tak, aby sdělení bylo celistvé ale zároveň přitom neztratilo svůj význam. Při následném zpracování odpovědí jsem využila metodu otevřeného kódování, poté jsem výsledky kategorizovala a vypracovala ke skupinám otázek či přímo k jednotlivým otázkám přehledné tabulky, do kterých jsem výsledky výzkumu zapsala.

Autor Miovský (2006) popisuje otevřené kódování takto: *„Významové jednotky jsou složeny z pojmů, které označují jednotlivé události (jevy, pocity, soudy atd.). Kategorie je třída pojmů, která vzniká tím, že vzájemně porovnáváme a třídíme významové jednotky a v nich obsažené pojmy a snažíme se zjistit, zda náleží jinému podobnému jevu (významové jednotky se z různé části překrývají), nebo jinému jevu nenáleží a tvoří tedy samostatný odlišitelný celek.“*

Autor dále vysvětluje, že proces seskupování pojmů do kategorií (abstraktnějších pojmů) se nazývá kategorizace dat. (Miovský 2006)

Autor Hendl (2012) ve své publikaci zmiňuje, že otevřené kódování se provádí během prvního zpracovávání dat, lokalizují se témata v textu a kritická místa v prepisech rozhovorů, tím výzkumník odhaluje v datech určitá témata. Autor dále uvádí, že takový postup vede k vytvoření seznamu témat, která výzkumník dále třídí, organizuje, kombinuje, doplňuje a připravuje je k další analýze.

Jako další metodu výzkumu jsem použila techniku hloubkových rozhovorů. Pro tento účel jsem si vybrala tři komunikační partnery z deseti výchozích komunikačních partnerů základních polořízených rozhovorů. Pro zpracování hloubkových rozhovorů

jsem následně použila metodu vytváření trsů. Autor Miovský (2006) jí popisuje jako metodu, která slouží k seskupení a konceptualizaci určitých výroků do skupin, podle toho, čeho se výroky týkají (místo, případy, pocity..). Autor dále uvádí, že tyto skupiny by měly vznikat na základě určitého vzájemného překrývání mezi identifikovanými jednotkami – tímto způsobem vznikají induktivně zformované, obecnější kategorie, které jsou zařazeny do daného trsu. Autor upřesňuje, že společným znakem takového trsu může být například tématický překryv (výroky vázané na určité téma), prostorový překryv (výroky vázané na určité místo) nebo i překryv časový. (Miovský, 2006)

Pro zpracování hloubkových rozhovorů jsem si vybrala 3 komunikační partnery, se kterými jsem vedla i rozhovor základní. Hloubkovým rozhovorem jsme společně rozšiřovali odpovědi na jednotlivé otázky, které mě z tohoto tématu nejvíce zajímaly a zároveň na ně komunikační partneři odpovídali nejdelšími odpověďmi a vnímali je jako nejvíce zajímavé.

Otázky jsem také vybrala tak, aby byly přínosné a zajímavé pro budoucí dobrovolníky programu Pět P či aby mohly posloužit jako zpětná vazba pro koordinátory programu.

3.1.3 Etika výzkumu

Všichni komunikační partneři se rozhovorů potřebných k dokončení mé práce zúčastnili dobrovolně.

Před každým rozhovorem byl každý komunikační partner srozuměn s tématem a cílem mé práce, zdůraznila jsem, že všechna data a informace jím podané budou použity pouze pro účel zpracování této práce. Z důvodu zachování anonymity jsem použila v dalším zpracování dat zkratky KP1 - KP10 (tzn. komunikační partner 1 - 10). Miovský (2010) ve své publikaci zdůrazňuje, že je důležité dbát na to, aby při jakékoliv vědecké činnosti byla získaná data využita pouze k účelu, k jakému byla získána. Ochrana soukromí komunikačních partnerů musí být zajištěna tak, aby nedošlo k újmě během výzkumu ani po něm.

4. VÝSLEDKY VÝZKUMU

4.1 Shrnutí rozhovorů s komunikačními partnery

Tabulka č. 1 - Základní informace o komunikačních partnerech

	pohlaví a věk	Vzdělání/zaměření	Současná pozice/povolání
KP1	žena, 38 let	vysokoškolské, Ph.D zdravotně sociální zaměření	asistentka na VŠ
KP2	žena, 24 let	vysokoškolské, Bc. sociální práce	studentka brigáda - instruktorka plavání
KP3	žena, 38 let	vysokoškolské, Mgr. učitelství ZŠ 1. stupeň	učitelka na ZŠ
KP4	muž, 36 let	vysokoškolské, Mgr. učitelství pro 2 stupeň ZŠ	vedoucí zámečnické dílny
KP5	žena, 33 let	středoškolské s maturitou, gymnázium	OSVČ, kosmetička- vizážistka
KP6	žena, 34 let	vysokoškolské, Ing. ekonomie	Finanční manažerka v neziskové organizaci
KP7	žena, 30 let	vysokoškolské, Bc rehabilitační psychosociální péče	všeobecná sestra
KP8	žena, 30 let	vysokoškolské, Mgr. sociální práce	Vedoucí služby sociální rehabilitace
KP9	žena, 34 let	vysokoškolské zdravotně sociální zaměření	studiová sestra
KP10	žena, 35 let	vysokoškolské rehabilitační psychosociální péče	klíčová pracovnice v programu podpory pěstounských rodin

zdroj: vlastní výzkum

V Tabulce č. 1 jsou uvedeny základní informace o komunikačních partnerech. Z deseti komunikačních partnerů je jich 9 ženského pohlaví. Devět komunikačních partnerů má vysokoškolské vzdělání. Pět z nich pracuje v oboru, který vystudovali, dalších pět se

věnuje povolání jiného zaměření. Dvě komunikační partnerky pracují v oblasti pedagogiky, dvě v oblasti sociální práce, dvě pracují jako zdravotní sestry. Tři komunikační partneři se věnují jiným oblastem nebo jsou OSVČ (ekonomika, kosmetika, vedoucí zámečnické dílny) a jedna komunikační partnerka je studentka. Nejmladšímu účastníkovi rozhovoru je 24 let a nejstaršímu potom 38 let.

Tabulka č. 2 - Zapojení v programu Pět P

	kdy byl komunikační partner zapojen do Pět P a na jak dlouhou dobu?	s kolika dětmi se komunikační partner scházel?
KP1	2000 - 2004 celkem 4 roky	1 dítě
KP2	2012 - 2015 dobrovolník celkem 3 roky	1 dítě
KP3	2001 - 2007 dobrovolník celkem 6 let	3 děti
KP4	2005 - 2007 dobrovolník celkem 2 roky	1 dítě
KP5	2006 - 2009 - dobrovolník celkem 3 roky	1 dítě
KP6	březen 2015 - říjen 2015 - dobrovolník celkem půl roku	1 dítě
KP7	2007 - 2010 - dobrovolník celkem 3 roky	2 děti
KP8	2006 - 2011 - dobrovolník, celkem 5 let	2 děti
KP9	2004 - 2006 - dobrovolník celkem 2 roky	1 dítě
KP10	2003 - 2006 - dobrovolník, celkem 3 roky	2 děti

zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 2 ukazuje přehledně působení komunikační partnerů v programu Pět P. Počet dětí, který je v tabulce uveden, se týká pouze přímé práce dobrovolníka s tzv. "littlíkem". Jako dobrovolník v programu nejdéle působil komunikační partner č. 3 a to šest let. Nejkratší dobu v programu působil komunikační partner č.6 a to půl roku.

Tabulka č. 3 - Oblíbené aktivity s dítětem

	výlety	bazén	povídání	návštěvy cukráren a restaurací	sport	výtvarné činnosti	Víkendové pobyty	ostatní
KP1			X				X	X
KP2	X		X	X		X	X	X
KP3	X	X	X		X		X	X
KP4	X		X		X		X	X
KP5	X	X	X	X	X	X	X	X
KP6	X		X		X	X	X	X
KP7	X		X		X	X		X
KP8	X		X	X		X	X	X
KP9	X		X		X			X
KP10	X		X		X	X	X	X

zdroj: vlastní výzkum

V Tabulce č. 3 jsou vypsané činnosti, které komunikační partneři nejčastěji zmiňovali v odpovědi na otázku “jaké aktivity s dítětem je nejvíce bavily?”. Mimo činnosti, které jsou v tabulkách vypsané, byly často zmiňované i karetní a deskové hry, procházky se psem nebo návštěvy kulturních akcí a výstav. Tyto činnosti jsem shrnula do sloupečku s názvem “ostatní”.

Nejčastěji zmiňovanou aktivitou ve výčtu oblíbených způsobů trávení společného času je dle tabulky „povídání“. Ve své odpovědi jej zmínili všichni komunikační partneři. Kontakt s ostatními dobrovolníky či sport zdůrazňovali komunikační partneři také velmi často. Jako jednu nejoblíbenější částí působení v programu Pět P pak uvádí komunikační partneři i víkendové pobyty. Ty sice nejsou přímo aktivitou dvojice, jsou spíše společnou aktivitou více dvojic a koordinátorů najednou, ale i tak jsem se je rozhodla do tabulky uvést, protože je zmínilo osm z deseti komunikačních partnerů. Komunikační partner č. 4. například uvádí: *Zažil jsem asi dva víkendové pobyty mimo*

ČB na pobytu v přírodě s celou skupinou dalších dětí a jejich velkých kamarádů a to byly pro mě ty nejhezčí zážitky a i zpětně jsem se v takto organizovaném zapojení dobrovolníka více „našel“ než v roli jeden na jednoho.

Z rozhovorů dále vyplývá, že velmi oblíbené byly i společné výlety. Komunikační partner č. 4. velmi pěkně popisuje jeden ze svých výletů s dítětem ve své odpovědi týkající se aktivit: *“Nejvíce mě bavila společná setkání s dobrovolníky, pobyty, setkání dobrovolníků v klubovně, výlety - například výlet pod širák se svým littlíkem, který jsem mu připravil u mě doma na Šumavě, kam za mnou jednou přijel o letních prázdninách. Dále mě bavily třeba i akce s doprovodným programem canisterapie.”*

Velmi často byly zmiňované i sportovní aktivity jako tanec, procházky nebo návštěva bazénu, často také dobrovolníci se svými “littlíky” vymýšleli různé výtvarné projekty.

Mimo jiné se v této otázce dobrovolníci často zmiňovali i o aktivitách v programu Pět P, které nesouvisely přímo s dítětem. V odpovědích se často vyskytují zmínky o společných schůzkách s ostatními dobrovolníky, o supervizích i o vstupních pobytech a testech, které předcházely vstupu do programu Pět P. Všechny tyto aktivity hodnotí dobrovolníci velmi kladně. Dobrovolnice č. 6 například uvádí: *Bavilo mě být v kontaktu s pracovníky organizace, protože se jedná o zapálené lidi. Přípravný víkendový výcvik byl taky velmi zajímavý, člověk se toho hodně dozvěděl i o sobě. Dále mě bavily schůzky s ostatními dobrovolníky, kde člověk sdílel zkušenosti s ostatními.*

Tabulka č. 4 - Komunikace a problémy ve spolupráci

	Vzájemná komunikace	Spolupráce ze strany dítěte	Problémy v komunikaci či spolupráci s dítětem či jeho rodiči
KP1	dobrá	dobrá	pouze při počátečním sbližování
KP2	dobrá	dobrá	pouze občasná “stagnace” ve vývoji vztahu
KP3	občas vázla	dobrá	autismus u dítěte, dobrovolnice si zpočátku musela zvykat na stereotypy v komunikaci a spolupráci
KP4	dobrá	dobrá	občasný pocit “nucenosti” v komunikaci a při setkáních.
KP5	dobrá	dobrá	žádné
KP6	dobrá	později vázla	silně materiální nastavení dítěte, potřeba trávit schůzky konzumním způsobem, velké obnosy peněz od rodičů. Pravděpodobné nepochopení programu Pět P ze strany rodičů.
KP7	Dobrá i špatná	Dobrá i špatná	2 děti, u jednoho nespolečně ani dítě ani rodiče, často rušili schůzky, druhé dítě bez problémů.
KP8	dobrá	dobrá	dítě zapojení do programu nepotřebovalo, mělo mnoho zájmů a kroužků, dojíždění.. občas bylo těžké schůzky domluvit.
KP9	dobrá	občas vázla	problém byl s rodiči. Rušili schůzky na poslední chvíli, nechtěli dítě pouštět mimo domov, nechtěli finančně přispět na aktivity
KP10	dobrá i špatná	dobrá i špatná	Jedno dítě hyperaktivní, problémy s chováním, hospitalizace v psychiatrické léčebně a přerušené setkávání. S druhým dítětem komunikace v pořádku ale s maminkou občas nedorozumění.

zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka byla pro mě ze všech nejzajímavější, protože odpovědi byly velmi barvité, a bylo vidět, že dobrovolníci dokáží registrovat určité problémy, které vyvstaly v komunikaci a spolupráci a mají potřebu je zmínit. Myslím si, že tato otázka bude z

hlediska případné užitečnosti mé práce pro program Pět P nejpřínosnější. Dále jí ještě rozvedu v hloubkových rozhovorech.

Pouze v jedné z deseti odpovědí bylo zmíněno, že komunikace probíhala v naprostém pořádku a bez problémů a to u komunikační partnerky č. 5 : *Perfektně jsme si sedli povahou i zájmy. Komunikace byla vždy bezproblémová jak s Littlíkem, tak s rodiči. Vzniklo krásné dlouhodobé přátelství, navštěvujeme se a jsme v kontaktu dodnes.*”

V dalších z odpovědí jsou zmíněny především problémy s rodiči dítěte, pouze třikrát je uveden problém přímo v komunikaci s dítětem a to jednou z důvodu diagnostikovaného autismu. Velmi mě zaujala například tato odpověď: *“Dítě bylo velmi přátelské a otevřené, takže to od začátku bylo velmi pěkně nastaveno. Nebylo třeba prolamovat žádné bariéry. Problém jsem viděla až po delší době, kdy jsem si všimla, že dítě je dost materiálně založeno a chce čas trávit na mě dost konzumním způsobem, kdy se to posunulo, že jsem ho v podstatě měla pouze vodit na atrakce. Mělo na dané odpoledne k dispozici docela větší obnos peněz, takže jsem to já sama nebyla schopná nějak ovlivnit. Zkoušela jsem řešit s matkou i v organizaci, ale nepodařilo se nám. Tak jsem cca po půl roce schůzky ukončila, protože pro mě za těchto podmínek neměly smysl. Každopádně to vnímám jako velmi dobrou zkušenost.*”

Dle mého názoru je v tomto případě problém na straně rodičů, kteří zřejmě částečně nepochopili koncept a smysl programu Pět P. Ten samý problém, akorát z trochu jiného úhlu pohledu zmiňuje i komunikační partnerka č. 9 ve své odpovědi: *“Komunikace s dítětem byla v pohodě, bavili jsme se o spoustě věcí, na plánované schůzky docházel pravidelně, horší byla komunikace s rodiči, někdy nesouhlasili s výběrem aktivity vzhledem k finanční účasti, někdy nechtěli svého syna pouštět mimo domov, takže jsme upravovali narychlo program a vymýšleli aktivitu, která šla dělat v domácnosti, případně zrušili schůzku mezi vchodovými dveřmi”*

Ještě jeden velmi zajímavý pohled, který jsem se také rozhodla použít ve formě celé odpovědi zmiňuje komunikační partnerka č. 10 *“Nejprve jsem se scházela s tehdy asi dvanáctiletým chlapcem. Byl hyperaktivní, měl problémy s chováním, komunikace s ním nebyla jednoduchá hlavně, co se týče domlouvání schůzek, dodržování časů, častokrát se stalo, že na schůzku nepřišel. Šlo zjevně i o to, že nebyl pro program dostatečně motivovaný. Navíc během našeho setkávání v Pět P byl hospitalizován v dětské psychiatrické léčebně, což naše setkávání přerušilo. Druhý vztah s tenkrát také*

dvanáctiletou holčinou byl, co se týče komunikace pohodovější. Neměla téměř žádné kamarádky, takže byla vděčná za každou chvíli strávenou se mnou. Problém byl občas s její matkou, která se mě snažila brát jako kamarádku i pro sebe.”

Zde je dle mého názoru také zřejmé nepochopení programu Pět P ze strany rodiče a to v druhém z uvedených případů ve zmíněné odpovědi.

Tabulka č. 5 - Zkušenosti, dovednosti a poznatky získané během působení v programu Pět P.

Získané zkušenosti, dovednosti a poznatky	Počet dobrovolníků zmiňující v odpovědi tuto zkušenost, dovednost či poznatek
zlepšení komunikačních dovedností	8
zkušenosti s dětmi	8
sebepoznání	6
zkušenost s handicapovaným člověkem	5
větší trpělivost a tolerance	5
větší zodpovědnost	5
schopnost plánovat	4
schopnost vnímat věci z více úhlů	4
schopnost vcítit se	3
schopnost naslouchat	3
schopnost vcítit se	3

zdroj: vlastní výzkum

V tabulce č. 5 jsou vyjmenovány zkušenosti, dovednosti a poznatky, které komunikační partneři nejčastěji zmiňovali ve svých odpovědích.

Z tabulky je zřejmé, že největším přínosem bylo pro komunikační partnery zlepšení komunikačních dovedností a získání zkušeností s dětmi. Tyto dvě možnosti zmínilo osm komunikačních partnerů z deseti. Komunikační partneři také velmi často zmiňovali, že program pro ně byl velkým přínosem v oblasti sebepoznání. Pět z deseti

komunikační partnerů - tedy polovina zúčastněných - zmiňuje také trpělivost, toleranci a zodpovědnost a také přínos ve zkušenosti s prací s handicapovaným člověkem. Jako příklad bych uvedla odpověď komunikační partnerky č. 5: *“Manipulace s invalidním vozíkem-pro mě první a cenná zkušenost.... na začátku to pro mě bylo fyzicky vyčerpávající. Komunikace s handicapovaným dítětem byla pro mě také něčím novým, také jsem se učila stanovit si své hranice a hranice vztahu s dítětem. Jako další z přínosů působení v Pět P bych zmínila i získání zkušeností s dětmi všeobecně.”*

Zaujala mě i odpověď komunikační partnerky č. 8, která ve své odpovědi popisuje, jak působení v programu Pět P změnilo její vnímání osob s nějakým problémem. *“Bylo to vůbec první setkání s dětmi, které mají nějaký problém, učila jsem se s nimi jednat, případně o ně pečovat. Uvědomila jsem si, jaké různé problémy ve společnosti jsou a jak to některé děti mají skutečně těžké. Také jsem si uvědomila, že nemůžu zachránit svět a všechny problémy vyřešit, ale že velkou pomocí může být i to být někomu oporou a nablízku, ukazovat mu i jiné činnosti, názory, než které jsou předkládány doma.”*

Z výsledků uvedených v tabulce lze usoudit, že program Pět P nepůsobí pouze na dítě, ale velmi pozitivní vliv může mít i na dobrovolníka, který s dítětem pracuje. Posouvá jeho hranice, může naučit umění naslouchat, schopnosti být zodpovědný či zlepšovat úroveň jeho komunikačních dovedností. Je tedy oboustranně přínosný jak pro dobrovolníka, tak pro dítě jemu svěřené.

Komunikační partneři dále kromě zkušeností uvedených v tabulce zmiňovali i pozitivní působení dobrovolnictví na jejich budoucí praxi a povolání. Někteří z komunikačních partnerů uvádí, že zkušenosti a dovednosti získané během působení v programu Pět P uvedli i do svých životopisů, nebo je zmínili při pohovoru do nového zaměstnání.

Tabulka č. 6 - Vliv programu Pět P na výběr povolání a využití poznatků a zkušeností získaných v programu Pět P ve stávající profesi dobrovolníka.

Otázka č. 1: “Využíváte zkušeností a dovedností z programu Pět P i ve vaší stávající profesi?”

Otázka č. 2: “Mělo působení v programu Pět P vliv na výběr vaší stávající profese?”

	ot. č. 1	Jaké zkušenosti a dovednosti dobrovolník konkrétně využívá ve své stávající profesi?	ot. č. 2	Jaký vliv mělo Působení v Pět P na výběr profese?
KP1	ne	-	ne	-
KP2	ano	zkušenosti s prací a komunikací s dětmi s určitým specifickým problémem (konkrétně uvádí ADHD)	ne	-
KP3	ano	schopnost efektivní komunikace s dětmi, flexibilita, schopnost plánovat	ne	-
KP4	ano	-	ne	-
KP5	ne	-	ne	-
KP6	ne	-	ne	-
KP7	ano	zodpovědnost, komunikace s lidmi, schopnost se vcítit	ne	-
KP8	ano	otevřenější přístup k lidem s problémem, komunikace	ano	ujasnění cílové skupiny pro budoucí profesi, mnoho získaných kontaktů a širší rozhled v soc. oblasti.
KP9	ano	zkušenosti s prací a s komunikací s dětmi	ne	-
KP10	ano	lepší komunikace, vcítění se do situace, pochopení uživatele služby, schopnost podpořit a poradit	ano	výběr cílové skupiny, výběr povolání koordinátorky

zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 6 zobrazuje přehled odpovědí v oblasti vlivu programu Pět P na povolání dobrovolníka, ať už z hlediska využití zkušeností a dovedností nebo přímo vlivu na výběr povolání jako takového. Z tabulky je zřejmé, že větší část dobrovolníků zkušenosti získané během působení v programu Pět P využívá i nyní, ve své současné profesi. Všichni komunikační partneři, kteří odpověděli na první otázku kladně, zmiňují pozitivní dopad působení v programu Pět P hlavně na jejich schopnost komunikace. Ať už celkové, nebo konkrétně s člověkem či dítětem s nějakým problémem či druhem

postižení. K této otázce se komunikační partnerka č. 10 uvádí: *“Zkušenosti z Pět P určitě používám v mé profesi. Doprovázím pěstounské rodiny, kde někdy jsou děti, které mají problémy zapadnout do kolektivu vrstevníků, stojí stranou a mají specifické problémy. Díky mé zkušenosti z Pět P se mi s nimi snáze mluví, dovedu se do nich lépe vžít, představit si, co prožívají a jak se cítí, nebojím se s nimi mluvit o jejich problémech, poskytnout jim podporu, případně i radu.”*

Naopak komunikační partner č. 4 na otázku č. 1, zda uplatňuje zkušenosti z programu Pět P v práci, odpovídá negativně, avšak s nadsázkou a velmi vtipně: *“Vůbec, na padesátileté chlapy v montérkách to moc nefunguje, vůbec se nechtějí kamarádit a při tom makat”.*

Na otázku č. 2 odpovědělo osm z deseti komunikačních partnerů negativně. Přímý vliv působení v programu Pět P na výběr povolání potvrdily pouze dvě komunikační partnerky. KP 8. ve své odpovědi zdůrazňuje velmi zajímavý aspekt a to rozšíření obzoru v oblasti sociální práce a získání nových kontaktů, které jí usnadnily hledání a výběr jejího budoucího povolání. KP 10. zmiňuje ve své odpovědi další zajímavý postřeh a to v souvislosti s jejím pozdějším dlouhodobým působením v programu Pět P v pozici koordinátorky: *“Moje předchozí zkušenost dobrovolnice mi myslím velmi usnadnila moji pozdější práci koordinátorky, protože jsem si lépe dokázala představit, jak Pět P funguje jako program organizačně a čeho se třeba vyvarovat směrem k dobrovolníkům.*

Celkový vliv programu Pět P na povolání dobrovolníků není tedy nijak zásadní, všichni dobrovolníci jej ale i tak hodnotí velmi kladně a hovoří o působení v programu jako o velmi dobré a přínosné zkušenosti.

Tabulka č. 7 - Vliv působení v programu Pět P na osobní život dobrovolníka

Aspekty osobního života ovlivněné působením v programu Pět P	Počet dobrovolníků zmiňujících tuto možnost
vliv na výchovu vlastních dětí	7
schopnost nastavit si své hranice	3
navázání přátelství, která trvají dodnes	3
dobrá pocit z užitečně využitého volného času	2
pocit užitečnosti, důležitosti a naplnění	2
vliv na schopnost vážit si maličkostí	2
vliv na vztah s vlastními rodiči	1
schopnost naslouchat blízkým	1

zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 7 znázorňuje v rozhovorech zmíněné aspekty osobního života mnou oslovených dobrovolníků, na které mělo vliv působení v programu Pět P. Jako příklad působení programu Pět P na výchovu dětí dobrovolníků bych uvedla odpověď komunikační partnerky č. 5: *“Díky Pět P se snažím chápat některé odlišnosti mého syna od ostatních dětí a více ho podporuji v přátelských kontaktech s vrstevníky, protože i díky Pět P vím, že na nich opravdu hodně záleží.”*

Dalším často zmiňovaným aspektem, na který mělo působení v Pět P vliv, je přátelství a schopnost umět si nastavit své hranice. Vliv na tuto část osobního života zmínily ve svých odpovědích tři komunikační partneři z deseti oslovených. Objevují se i názory, že působení v programu Pět P dobrovolníka ovlivnilo v ohledu pokory a schopnosti vážit si pěkných věcí v jeho životě. Takovou odpověď uvádí například komunikační partnerka č. 10: *“Obecně mě Pět P ovlivnilo i v životním postoji – člověk je vděčný za to, co má (nejen materiálně ale i co se týče rodiny a podmínek, ve kterých vyrůstal), s ohledem k tomu, že jsou na světě děti, které takové možnosti neměly. Fungující rodina a zázemí není samozřejmostí pro každého.”*

Dalšími zmiňovanými aspekty osobního života, na které mělo u dobrovolníků vliv působení v programu Pět P je pak pozitivní vliv na vztah s vlastními rodiči a schopnost naslouchat blízkým lidem.

Tabulka č. 8 - celkové hodnocení programu - pozitiva

Pozitiva programu zmíněná v odpovědích komunikačních partnerů	Počet KP, kteří zmínili dané pozitivum
možnost navázání nových přátelství	5
prokazatelně dobrý vliv na zúčastněné děti	3
pocit vlastní užitečnosti a naplnění	3
získání nových zkušeností	2
zapálení koordinátorů a celého organizačního týmu	2
vliv na větší schopnost tolerance odlišností	1
kladný vliv na sebevědomí dítěte	1
intenzivní a dobrá práce s dobrovolníky	1

zdroj: vlastní výzkum

Tabulka č. 9 - Celkové hodnocení programu - negativa

Negativa programu zmíněná v odpovědích komunikačních partnerů	Počet KP, kteří zmínili dané negativum
nedostatek financí v programu	2
často se střídající dobrovolníci - většinou z řad studentů	2
časová náročnost	2
riziko přílišného přilnutí dítěte k dobrovolníkovi	1
riziko pocitu povinnosti a rutiny ze strany dobrovolníka	1
náročná komunikace s rodiči dítěte	1

zdroj: vlastní výzkum

Tabulky č. 8 a č. 9 ukazují, jaký zpětný náhled mají dobrovolníci na program Pět P, jak jej hodnotí a jaká pozitiva a negativa pro ně jsou nejvýraznější. Co se týče pozitiv, nejčastěji zastoupená odpověď je možnost najít si nové přátele z řad dobrovolníků. Z hlediska přínosů působení v programu pro dobrovolníka je toto pozitivum uvedeno nejen v souvislosti s touto otázkou, komunikační partneři tento aspekt zmiňují i v jiných částech rozhovorů.

Dalšími, velmi často zmiňovanými pozitivy je “prokazatelně dobrý vliv na zúčastněné dítě” a potom “pocit užitečnosti”. Komunikační partneři velmi často při rozhovorech používali fráze jako “cítila jsem se být užitečná” nebo “měla jsem pocit, že dělám dobrou věc” případně “trávil jsem svůj volný čas smysluplně”. Jako příklad bych uvedla odpověď komunikační partnerky č. 9: *“Pozitiva? Těch je mnoho. Vypíchla bych asi hlavně smysluplné vyplnění volného času pro dobrovolníka i dítě, možnost předání zkušeností, zažití zajímavých zážitků z jednotlivých činností pro dítě, zvýšení sebevědomí dítěte, možnost poznat něco jiného, než co zažije v rodině, poznání nových kamarádů, nové aktivity, je toho opravdu hodně”*

Komunikační partneři velmi kladně hodnotili i atmosféru v kolektivu dobrovolníků, jejich zapálení pro danou věc a obětavost a nasazení koordinátorů, v neposlední řadě zmiňovali také získání nových zkušeností během působení v Pět P.

Zmíněn byl i kladný vliv na sebevědomí dítěte, vliv na větší schopnost tolerance odlišností a intenzivní a dobrá práce s dobrovolníky. Tyto odpovědi byly všechny zmíněny jedním komunikačním partnerem, ale zahrnula jsem je do tabulky pro jejich zajímavost.

Tato otázka se nezaměřuje pouze na pozitiva, ale i na negativa, která mnou oslovení dobrovolníci zaregistrovali během působení v programu Pět P. Polovina z dotázaných komunikačních partnerů žádná negativa nevidí. Dva z deseti dobrovolníků uvádí jako jediné negativum nedostatek financí na pokrytí aktivit v programu a na jeho zajištění během společných víkendů a podobně. Zmiňují, že pokud by bylo financí víc, mohly by být aktivity pestřejší a výlety a společné víkendové pobyty či letní tábory lépe zajištěné po materiální stránce.

Ve dvou z deseti odpovědí se objevila také zmínka o častém střídání dobrovolníků vlivem studia. Většina dobrovolníků je podle dotázaných z řad studentstva, po dokončení vzdělání odchází zpět do svých rodných měst nebo jinam za prací a program opouštějí. Pro koordinátory to znamená nutnost častějších školení nových dobrovolníků, častější náборы nových dobrovolníků a občas nedostatek zájemců o dobrovolničení v programu Pět P (zvláště pak v městech, kde nejsou žádné vysoké školy)

Jako další negativum bylo uvedeno riziko přílišného přilnutí dítěte na dobrovolníka. Komunikační partnerka č. 10. popisuje tento aspekt ve své odpovědi takto: *Viděla jsem tady velké riziko toho, že se dítě na dobrovolníka naváže více, než by bylo zdravo. Vždycky jsme se tomu snažili předcházet a řešit to včas, ale i tak v průběhu let k několika citovým zraněním došlo.*

V odpovědích na téma negativa programu byla zmíněna také náročnost komunikace s rodiči, kteří ne vždy pochopili zaměření a smysl programu Pět P a také časová náročnost, která často vyplývala právě ze skutečnosti, že se schůzky s dítětem se danému dobrovolníkovi kryly například s přípravou na zkoušky nebo s náhradami přednášek a cvičení na vysoké škole.

Závěrem bych zmínila, že z tabulky je zřejmé, že všech deset z deseti dotázaných dobrovolníků hodnotí program kladně a vnímají ho jako užitečný.

4.2 Zpracování hloubkových rozhovorů

4.2.1 Zpracování jednotlivých trsů dle odpovědí komunikačních partnerů

1. Dobrovolnictví a motivace
2. Vliv na osobní rozvoj a zkušenosti
3. Přátelství a vztahy
4. Pozitiva a negativa programu

Zmínky o těchto čtyřech tématech se objevovaly ve všech třech hloubkových rozhovorech. Během rozhovorů jsem nechávala komunikační partnery volně asociovat myšlenky k danému tématu, většinou jsme se dostali právě k dobrovolnictví jako takovému a k motivaci dobrovolníků, velmi často byl zmiňovaný i vliv na jejich osobní rozvoj, ať už celkově nebo vliv na jednotlivé aspekty osobnosti. Ve všech třech hloubkových rozhovorech bylo zmiňované i téma “přátelství” a vztahy celkově. Na závěr se rozhovor s komunikačními partnery přirozeně stácel k hodnocení programu. Jako jeden z trsů jsem toto téma vybrala proto, že ve všech třech rozhovorech se objevovali přes jednoznačné celkové kladné hodnocení i určitá negativa či ne zcela kladné pocity s programem spojené. Rozhodla jsem se tomuto tématu věnovat jedno téma proto, že může být přínosem pro koordinátory či dobrovolníky. Mohlo by mít funkci zpětné vazby.

4.2.2 Dobrovolnictví a motivace

Tímto tématem obvykle začínaly všechny tři rozhovory, aniž bych nějakým způsobem uvedla okruh, o kterém bychom se měli bavit. Mluvili jsme na začátku rozhovorů se všemi komunikačními partnery především o tom, co pro ně bylo tou největší motivací k tomu, aby svůj volný čas věnovali prakticky cizím lidem bez nároku na odměnu. Velkým překvapením pro mě bylo to, že všichni tři komunikační partneři chtěli zkusit dobrovolnictví primárně kvůli tomu, že chtěli naplnit nějaké svoje vlastní potřeby. Jak uvádí komunikační partnerka č. 1 : *“Málokdo to přizná, ale dobrovolnictví není jen o potřebě někomu pomáhat. Nikdo nechce jen pomáhat a nic z toho nemít, každý si v tom hledá něco svého, něco, co ho bude naplňovat. Když to člověka nebaví, tak vyhoří. Já*

jsem šla do dobrovolničení s pocitem, že spasím svět. Ideály se od reality liší. Když jsem to zjistila, trochu jsem vyhořela a musela jsem zabojovat, abych vydržela.”

Komunikační partner č. 2 uvádí: *“Nevím kdo, nebo co přesně mě k Pět P přivedlo. Asi potřeba být užitečný, najít něco, co mi dá pocit naplnění a co mě bude zároveň bavit”*

Dále se v rozhovorech zmiňovali o tom, že když už v Pět P působili, tak největší hnací silou pro ně byly úspěchy a pocit, že má dítě z jejich společného setkávání radost. Hodně je motivovaly i schůzky s ostatními dobrovolníky a vyměňování informací. Důležitý byl pro komunikační partnery také pocit, že o schůzky stojí děti i jejich rodiče. Pokud komunikace vázla, nebo vztah stagnoval, tak nadšení opadávalo a občas se objevil pocit rutiny a nucenosti.

Velmi zajímavě to popisuje ve své odpovědi komunikační partner č.2: *“Někdy to byly schůzky nenucené a v pohodové atmosféře, výborný kontakt byl i s jeho matkou, někdy jsem cítil, že to je nucené, uměle vybuzené setkání, z toho pak následně plynul můj pocit neuspokojení a nenaplnění a pokles mojí motivace.”*

Z odpovědí je zřejmé, že pro dobrovolníky je důležitá určitá zpětná vazba. Nejenom pocit užitečnosti ale především naplnění jejich vlastních očekávání, se kterými do dobrovolnictví jdou. Úspěchy a kladné reakce podněcují každého člověka v dalším úsilí či snaze, po shrnutí a porovnání jednotlivých odpovědí v rozhovorech lze usoudit, že stejně tak je to i v mentoringovém vztahu.

4.2.3 Vliv na osobní rozvoj a zkušenosti

Během rozhovorů měli komunikační partneři tendence popisovat změny pohledů na mnoho aspektů jejich profesního i osobního života. Často zmiňovali také nově získané zkušenosti či jiné formy osobního růstu, který měl přímou souvislost s působením v programu Pět P. Všichni tři komunikační partneři zaznamenali pozitivní změnu ve vnímání odlišností u ostatních lidí, zaznamenali větší trpělivost ze své strany a schopnost stanovit si své hranice. Ve všech třech případech bylo zaznamenáno zlepšení či změna i v oblasti komunikace. Komunikační partnerka č. 3 v odpovědi uvádí: *“I nyní se v rámci práce setkávám s dětmi, takže mě to naučilo jak s nimi komunikovat, mluvit třeba i o těžších tématech. Díky mé zkušenosti z Pět P se mi s nimi snáze mluví, dovedu se do nich lépe vžít, představit si, co prožívají a jak se cítí, nebojím se s nimi mluvit o*

jejich problémech, poskytnout jim podporu, případně i radu. Také je to skvělá praxe i pro život – zkušenosti se mi hodily i při výchově mého malého syna.”

V souvislosti s účastí dobrovolníků na víkendových pobytech a táborech byla zmiňovaná i nově nabytá zkušenost s dětmi s tělesným postižením, Komunikační partnerka č. 1 uvádí: *“Na začátku jsem o dětech nevěděla skoro nic. Natož o těch s postižením. Jeli jsme na víkendový pobyt a tam byly právě i tyto děti. Zpočátku jsem se bála kontaktu, nevěděla jsem jak na to, ale nakonec jsem se překonala a bylo to perfektní, skvělá zkušenost!”*

Pozitivní změny ve zkušenostech s dětmi byly uvedeny ve všech třech rozhovorech. Většinou byly zmiňované hlavně v souvislosti s výchovou vlastních dětí a to u dvou ze tří komunikačních partnerů velmi výrazně, mají totiž oba malé děti a zkušenosti aktivně využívají

4.2.4 Přátelství a vztahy

Přátelství - ať už vznik nových přátelství mezi dobrovolníky nebo průběh a vývoj kamarádského vztahu s dítětem - bylo přirozeně nejčastěji zmiňované téma. V rozhovorech komunikačních partnerů mě překvapilo, že získání nových přátelství s dalšími dobrovolníky hodnotili jako největší pozitivum celého působení v Pět P. Komunikační partnerka č. 1 uvádí přímo: *“Nejvíce jsem vděčná za nová přátelství a kontakty, které vznikaly během supervizí a víkendových pobytů. Několik kamarádů mi zbylo dodnes, vidáme se, píšeme si, zajdeme na kávu. Nejsou to jen krátkodobá přátelství ale ta opravdová, co vám vydrží.”*

Komunikační partneři č. 2 a 3 zmiňují že více než schůzky s jednotlivými dětmi je naplňovaly právě společné víkendy, kde se mohli potkávat i s dobrovolníky a vymýšlet společně program. U komunikační partnerky to vedlo k tomu, že se později stala koordinátorkou v programu Pět P a zmiňuje, že jí vedení dobrovolníků naplňovalo více, než samotné dobrovolnění v pozici mentora.

Přátelství s dítětem bylo samozřejmě také velmi často zmiňované, u všech tří komunikačních partnerů byl vztah hodnocen kladně, všichni zaznamenali pozitivní vliv na dítě, všichni tři zároveň ale zmiňují, že jde o jakýsi druh “uměle vytvořeného vztahu” a to má na čistotu a kvalitu přátelského vztahu velký vliv. Komunikační partner č. 2 ve své odpovědi uvádí zajímavý postřeh: *“Zjistil jsem, že systém spolupráce jeden*

na jednoho mi moc nevyhovuje, neuměl jsem se ztotožnit s přístupem, že je to můj přirozený kamarád, byl to uměle vytvořený vztah, který jsem udržoval z důvodu principu „ rozdělané práce“ zní to ošklivě, ošklivé to ale rozhodně nebylo, říkám to tak jen proto, že mi to připadá nejvíce výstižné. Snažil jsem se toho dělat pro svého litička co nejvíce, často to ale bylo trochu křečovitě, nešlo to přirozeně ze mě samotného. Mělo by to být více přirozené a to pro obě strany – to by měl podle mě být ideál tohoto programu.”

Z odpovědí tedy plyne, že přátelství a jeho vnímání, vnímání jeho důležitosti či křehkosti je rozhodně oblastí, na kterou má působení v roli dobrovolníka v programu Pět P vliv. Z rozhovorů (a nejenom těch hloubkových) je možné velmi dobře poznat to, že dobrovolníci silně vnímali potřebu malého dítěte “mít kamaráda”. kamarádství je pro děti velmi důležité pro pocit jistoty, psychické pohody a pro vybudování zdravého sebevědomí.

4.2.5 Pozitiva a negativa programu

Během rozhovorů byla přirozeně zmiňovaná jak pozitiva, tak negativa programu z pohledu dotazovaných komunikačních partnerů. K tomuto tématu se komunikační partneři často vraceli a snažili se zhodnotit a popsat celkový dojem, který z působení v programu mají. Z převážné většiny byl program hodnocen pozitivně a to jak z pohledu vztahu s dítětem, tak i z hlediska vlastní seberealizace. Jak už bylo zmíněno v předchozích tématech, velmi časté bylo hodnocení programu z hlediska přínosu pro dobrovolníky, potřeba najít v dobrovolnictví “něco svého” byla na stejné úrovni jako potřeba “být užitečný” či “pomáhat”. Je to logické, protože dobrovolníci nemohou program hodnotit z hlediska dítěte, hodnotí jej dle svých zkušeností, zážitků, ze svého vlastního pohledu. Hned několik pozitiv uvádí ve své odpovědi komunikační partner č. 2: *“v Pět P byly strašně super akce typu canisterapie a víkendové tábory - to bylo přesně to co se mi moc líbilo a řekl bych, že tam jsem byl maximálně využitý, plodný, uspokožený já i lidi, kteří ze mě mohli čerpat moji pomoc.”*

Komunikační partnerka č. 3 zmiňuje ve své odpovědi obecnější zhodnocení celého programu takto: *“Obecně mě Pět P ovlivnilo i v životním postoji – člověk je vděčný za to, co má (nejen materiálně ale i co se týče rodiny a podmínek, ve kterých vyrůstal), s ohledem k tomu, že jsou na světě děti, které takové možnosti neměly. Fungující rodina a zázemí není samozřejmostí pro každého.”* V návaznosti na tuto odpověď ještě dodává:

“Naučila jsem se určitě hodně toleranci, také tomu, že někdy stačí, když člověk s dětmi pouze je přítomen v pravém slova smyslu – sdílí s nimi nejednoduchá období života, vidí je, slyší a hlavně vnímá, co mu sdělují.” Podobnou odpověď uvádí i komunikační partner č. 2: *“Myslím, že důležité bylo také naslouchání. Ne ze strany dítěte, ale z té mojí. Bylo zajímavé nechat si vysvětlit pohled na věc od někoho, kým jsem sám před lety byl, tedy od malého dítěte. Najednou vás to vrátí do stavu, kdy všemu rozumíte – všichni jsme byli malí a je fajn, když vám to někdo připomene. Toto prozření mělo velký vliv na pojetí rodičovství z mé strany.”*

Z odpovědí je tedy zřejmé, že dobrovolníci neshledávají největší přínos pro dítě v bohatém programu či v pestrých aktivitách, které si na schůzky s dítětem mohou připravit, ale v možnosti, dát dítěti pocit a jistotu, že mu někdo naslouchá, že je pro někoho jeho názor nebo postřeh zajímavý a důležitý, že jeho slova mají nějakou váhu.

Zmínila bych se tedy i o zmiňovaných negativech, která komunikační partneři uváděli. Všechny tyto postřehy mohou být pro koordinátory a pro celou Asociaci dobrovolnických mentoringových programů jakýmsi druhem zpětné vazby, možností něco vylepšit či změnit. Komunikační partnerka č. 1 například zmiňuje: *“Účast některých dětí v programu byla podle mě zbytečná. Například v případě diagnostikovaného autismu u dítěte těžko navážete hlubší přátelství. Občas je problém navázat v takovém případě vůbec nějaký vztah, je to složité. Dobrovolník se pak stává spíše asistentem dítěte s postižením, běhá kolem něj, snaží se, ale dítě mu nevěnuje pozornost.”* Na tento problém občas narazili i dobrovolníci v polořízených rozhovorech. Nejednalo se jenom o děti s nějakým tělesným či mentálním postižením, ale celkově se zmiňovali o občasném nahodilém či neuváženém zařazení dětí do programu Pět P. Komunikační partnerka č. 3 zmiňuje: *“Nejprve jsem se scházela s tehdy asi dvanáctiletým chlapcem. Byl hyperaktivní, měl problémy s chováním, komunikace s ním nebyla jednoduchá hlavně co se týče domlouvání schůzek, dodržování časů, častokrát se stalo, že na schůzku nepřišel. Šlo zjevně i o to, že nebyl pro program dostatečně motivovaný.”* Zmíněn ale byl i případ, kdy dítě mělo dostatek kamarádů, koníčků, bylo bezproblémové a skoro nemělo na program Pět P čas a přesto jeho maminka trvala na jeho zařazení. Všichni tři komunikační partneři se během hloubkového rozhovoru nezávisle na sobě shodli, že by bylo dobré lépe a pečlivěji vybírat děti, pro které může být program opravdovým přínosem a ne jenom nepřijemnou povinností. Komunikační partner č. 2 zmínil i zajímavý postřeh z oblasti vstupních pohovorů: *“Vstupní*

psychologický dotazník mě opravdu překvapil. Přesto, že jsem byl na pedáku jen rok, bylo snadné odpovídat cíleně a vědomě tak, jak bylo nejlépe pro přijetí do programu. Přesto, jsem toho nijak nezneužil, jen mě napadlo, že i kdybych nebyl psychicky úplně způsobilý pro práci s dětmi, tak by se to snadno dalo udělat tak, abych testem prošel. Mělo by se to dle mého názoru více propracovat”

Jako další negativum byla znovu zmíněná i velká fluktuace dobrovolníků, nedostatek lidí ochotných dobrovolnictví věnovat čas či nedostatek informací.

5 DISKUZE

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala retrospektivním pohledem dobrovolníků na jejich působení v programu Pět P. Kromě jejich celkového pohledu na užitečnost programu mě zajímal i vliv působení v programu na jejich osobní život a případně výběr profese. Toto téma a jeho zpracování mi připadalo velmi zajímavé, protože jsem během výzkumu pracovala přímo s názory jednotlivých dobrovolníků, se kterými jsem vedla rozhovory, nebylo to tedy jen zpracovávání již zaznamenaných dat, ale zjišťování něčeho pro mně zcela nového.

Největším problémem, na který jsem narazila při psaní práce byl nedostatek literatury z oblasti zahraničních zdrojů, protože program Pět P je programem českým (přestože vychází ze zahraničního programu Big Brothers Big Sisters). Nakonec jsem ale zahraniční autory použila alespoň v jiných částech mé práce.

Dalším problémem pro mě byla občas komunikace s komunikačními partnery. Bylo to způsobeno hlavně tím, že se má práce týkala retrospektivního pohledu dobrovolníků a tedy bylo potřeba kontaktovat dobrovolníky, kteří v programu působili již před nějakým časem a své působení v programu již ukončili. Jejich emailové telefonní čísla a adresy tedy byly často neaktuální, nebo už vůbec neexistovaly. Nakonec jsem ale našla dostatek velmi ochotných komunikačních partnerů, abych vytvořila alespoň základní výzkumný soubor.

Během polořízených rozhovorů jsme s komunikačními partnery probrali různé pohledy na věc. Polořízený rozhovor má tu výhodu, že je během něj dostatek prostoru pro názor a vyjádření komunikačního partnera a celý výzkum probíhá velmi přirozeně. Autor Miovský (2010) uvádí například, že využívání volné a přirozeně nenucené komunikace motivuje komunikačního partnera, můžeme mu pokládat doplňující otázky a můžeme celkově dosáhnout větší výtěžnosti a přesnosti než při klasickém plně strukturovaném rozhovoru. Odpovědi jsem zpracovala metodou otevřeného kódování a hledala jsem v nich zajímavé odpovědi a informace, ty nejzajímavější odpovědi jsou citované v komentářích pod tabulkami.

Jednou ze dvou základních výzkumných otázek je otázka, jak hodnotí dobrovolníci zpětně své zapojení do programu Pět P? Z odpovědí je zřejmé, že všichni komunikační partneři hodnotí své zapojení do programu kladně, uvádí i konkrétní oblasti, ve kterých

využívají zkušeností z působení v Pět P. Většinou je zmiňovaná výchova vlastních dětí, komunikace s ostatními lidmi či využívání zkušeností z Pět P v současném zaměstnání. Myslím si, že v programu Pět P je mnoho příležitostí pro dobrovolníky vyzkoušet si dosud neznámé činnosti, například z odpovědí je zřejmé, že někteří dobrovolníci se poprvé setkali se situací, kdy museli komunikovat a trávit čas s malým dítětem, do té doby takovou zkušenost neměli. Z mého výzkumu také vyplynulo, že působení v Pět P s sebou přinášelo i určitá dilemata a problémy, které komunikační partneři popisovali nejen v základních polořízených rozhovorech, ale i v těch hloubkových. Myslím si, že i řešení takových problémů bylo pro dobrovolníky novou a obohacující zkušeností.

Jednou z informací, kterou jsem chtěla během rozhovorů zjistit, byla informace, zda mělo působení v programu vliv na výběr současných profesí komunikačních partnerů. Překvapením pro mě bylo, že pouze 2 komunikační partneři uvedli, že je to v tomto ohledu nějakým způsobem ovlivnilo, ostatních 8 komunikačních partnerů uvedlo, že působení v programu Pět P nemělo žádný vliv na výběr jejich povolání. Když jsem začínala psát tuto práci, předpokládala jsem, že zkušenosti získané v programu budou mít větší vliv na výběr povolání. Naopak v otázce vlivu na osobní život dobrovolníků jsem si potvrdila své domněnky, předpokládala jsem, že na osobní život dobrovolníků působení v programu mít bude - většina z nich - konkrétně 8 komunikačních partnerů - uvedla, že působení v programu mělo vliv na jejich osobní život a to převážně na jejich názory, vnímání dětí a osob s nějakou odlišností, na výchovu jejich vlastních dětí či na schopnost nastavit si své hranice. Vliv na výchovu vlastních dětí zmínilo 7 z 10 komunikačních partnerů.

Zajímavou informaci jsem zjistila v oblasti komunikačních problémů či problémů ve spolupráci s dítětem, ke které se vztahuje Tabulka č. 4. Pouze jedna komunikační partnerka z deseti dotázaných odpověděla, že neměla žádné problémy s komunikací a spoluprací s dítětem. Ostatní komunikační partneři jisté problémy zaznamenali, i když je většinou neoznačují jako závažné.

Kromě informací vztahujících se přímo k působení v programu Pět P jsem se soustředila i na celkovou motivaci dobrovolníků. Zajímalo mě, co je vedlo k dobrovolnictví jako takovému, proč se rozhodli vyplnit svůj volný čas právě činností, která je vykonávána bez nároku na odměnu. Nejzajímavější ze všech informací týkajících se tohoto tématu bylo, že téměř všichni komunikační partneři se rozhodli vyzkoušet dobrovolnictví

(potažmo program Pět P) proto, že toužili po smysluplném vyplnění volného času, po naplnění svých určitých potřeb a celkově od dobrovolnictví očekávali i přínos pro ně samotné. Pouze dvě komunikační partnerky uvedly, že dobrovolníky chtěli být pouze za účelem “být užitečný”. Tuto skutečnost potvrzuje například autorka Govaart (2001) - volným překladem: Dobrovolníci většinou začínají s dobrovolnictvím, protože chtějí vyvinout nějakou snahu pro ostatní, nebo být nějak užiteční pro prostředí, ve kterém žijí. Zároveň z dobrovolnictví ale těží i velké výhody pro sebe a to hlavně v oblasti kontaktů, budování sociální sítě či získávání zkušeností. Dobrovolnictví je určitým způsobem “stavění mostů” mezi skupinami lidí, které jsou sobě nějakým způsobem vzdálené.

Během rozhovorů jsem se dobrovolníků ptala i na to, zda by doporučili dobrovolnictví svým přátelům, nebo svým dětem. Jedna komunikační partnerka odpověděla *"Je dobré se něčemu takovému věnovat, doba je uspěchaná, lidé nejsou zvyklí jen tak pomáhat bez nároku na odměnu, je třeba hledat si takový druh koníčků, mít trochu pokory a naučit se vnímat problémy ostatních."*

Ale jak tedy společnost vnímá dobrovolníky? V současné době je těžké vyhradit si čas na dobrovolnou činnost. Autoři Frič a Pospíšilová (2010) ve své publikaci upozorňují na několik aspektů, které ovlivňují množství dobrovolníků v organizacích a to například závislost dobrovolnictví na životní dráze - zájem o dobrovolnictví je logicky vyšší, když mají lidé více volného času, nemají děti - největší podíl dobrovolníků proto tvoří studenti. Jako další aspekt, který dobrovolníky ovlivňuje je například časový stres - čas je vnímán jako vzácná komodita a dobrovolníci často uvádějí, že mají pocit, že jej mají na dobrovolnictví stále méně. Autoři doplňují, že právě kvůli tomuto aspektu dobrovolníci vyžadují, aby se organizace chovaly co nejflexibilněji a přizpůsobovaly dobrovolnickou práci jejich časovým příležitostem. V reakci na tento postřeh bych zmínila poznatek vycházející z výzkumu, že i většina komunikačních partnerů, se kterými jsem vedla rozhovory, zmiňovala nedostatek času jako nejčastější příčinu ukončení spolupráce s programem Pět P.

Z rozhovorů s komunikačními partnery vyplývá, že celkově dobrovolnictví a program Pět P hodnotí velice kladně, ať už z hlediska vlivu na dítě, se kterým se setkávali, či z hlediska přínosu pro ně.

5.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Výzkumné otázky vztahující se k mé práci byly dvě. Na první otázku - jak dobrovolníci hodnotí zpětně své zapojení do programu - lze odpovědět, že z výzkumu je patrné, že jednoznačně kladně. Všech 10 komunikačních partnerů uvedlo, že celkový dojem z programu Pět P je velmi dobrý.

Druhá výzkumná otázka se týkala vlivu působení v programu Pět P na povolání komunikačních partnerů. Z Tabulky č. 6 je zřejmé, že většina dobrovolníků odpověděla negativně. Pouze 2 komunikační partneři z 10 oslovených uvedli, že určité aspekty a zkušenosti z programu Pět P měly vliv na výběr jejich současného povolání.

6 ZÁVĚR

V teoretické části své práce jsem se zabývala pojmy dobrovolnictví, mentoring a program Pět P. Tímto teoretickým úvodem korespondujícím s dostupnou literaturou jsem se snažila čtenáře obeznámit se základními pojmy týkajícími se tématu mé práce. Cílem praktické části mé práce bylo zjistit, jak hodnotí dobrovolníci program Pět P zpětně - tedy retrospektivně - a zda měl program Pět P vliv na výběr jejich současného povolání. Výzkum byl proveden formou polořízených rozhovorů s deseti komunikačními partnery a třemi hloubkovými rozhovory s vybranými dobrovolníky ze základního výzkumného souboru.

Výzkum ukázal, že působení v programu Pět P je všemi komunikačními partnery hodnoceno pozitivně. Odpovědi byly zpracovány metodou otevřeného kódování a v tabulkách jsou zaznamenány výsledky, například dobrovolníky vnímaná pozitiva a negativa programu Pět P. V komentářích pod tabulkami si čtenář může přečíst i citace přesných odpovědí komunikačních partnerů a získat tak celistvější pohled na věc. V hloubkových rozhovorech jsem se zaměřovala více na celkový dojem z dobrovolnictví, na zkušenosti, které si dobrovolníci z Pět P odnesli, či na to, zda mělo působení v programu vliv na jejich osobní život. Z rozhovorů jsem získala odpovědi, zařadila je do skupin podle toho, o čem komunikační partneři nejčastěji hovořili a jaké aspekty nejčastěji zmiňovali a odpovědi jsem zařadila podle jednotlivých témat - tedy trsů. I u hloubkových rozhovorů jsou uvedené přímé citace odpovědí komunikačních partnerů.

Má bakalářská práce je první prací zabývající se tématem retrospektivního pohledu dobrovolníků na program Pět P v České republice. Myslím si, že by mohla být přínosem pro Asociaci mentoringových programů v České republice, případně by mohla být užitečná i pro budoucí dobrovolníky nebo pro lidi, kteří o dobrovolnictví uvažují a chtěli by jej vyzkoušet jako nový způsob trávení volného času. Výsledky výzkumu by mohly být také přínosné pro koordinátory programu či pro supervizory, kteří by mohli z výsledků výzkumů registrovat možné nové oblasti, na které se při supervizích s dobrovolníky zaměřovat. Věřím, že má bakalářská práce bude i přínosem pro další studenty, kteří v budoucnu budou zpracovávat své závěrečné práce na téma program Pět P.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

7.1 Tištěná odborná literatura:

1. ASOCIACE DOBROVOLNICKÝCH MENTORINGOVÝCH programů, 2016. *Z historie programu Pět P v ČR* [online]. Plzeň: Asociace dobrovolnických mentoringových programů [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://petp.cz/historie.html>
2. BIG BROTHERS BIG SISTERS OF AMERICA, 2016. *114 Years of History* [online]. Tampa: Big Brothers Big Sisters of America [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <https://www.bbbs.org/history/>
3. BRUMOVSKÁ, T., SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, G., 2010. *Mentoring: Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Praha: Portál, 152 s. ISBN 978-80-7367-772-5.
4. BŘÍZOVÁ, B., 2010. *Zhodnocení efektivity sociálně preventivního programu Pět P v České republice a jeho vývoj*. České Budějovice. Disertační práce. ZSF JČU.
5. DUBIS, D., SILVERTHORN, N. *Characteristics of natural mentoring relationship and adolescent adjustment: Evidence from a natural study*. The Journal of Primary Prevention 26, 2005, 2, s. 69-92. ISSN 1573-6547
6. DUBOIS, D.L., KARCHER, M.J., 2005. *Handbook of Youth Mentoring*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 608 p. ISBN 0-7619-2977-0.
7. FLETCHER, S.J., MULLEN, C.A., 2012. *The Sage Handbook of Mentoring and Coaching in Education*. London: SAGE Publications, 568 p. ISBN 978-0-85702-753-5.
8. FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. a kol., 2010. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Hestia, 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
9. GOVAART, M.-M., 2001. *Volunteering worldwide*, Utrecht: Netherlands Institute of Care and Welfare. 276 s. ISBN 90-5050-832-4

10. HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 407 s. ISBN 978-80-2620-219-6.
11. HESTIA, 2009. Manuál programu Pět P [online]. Praha: Hestia, Národní dobrovolnické centrum [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://petp.cz/dokumenty/manual_petp_hestia_praha_brezen_2009.pdf
12. JANEČKOVÁ, H., *Realizace a rozvoj programu Pět P v České republice*, Kroměříž, 2009, 73 s. Absolventská práce na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální Kroměříž. Vedoucí absolventské práce PhDr. Dagmar Cruzová
13. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*, Brno: Paido. 199 s. ISBN 80-7315-004-2
14. KŘIVOHLAVÝ, J., 2009. *Psychologie zdraví*. 3. vyd. Praha: Portál, 280 s. ISBN 978-80-7367-568-4.
15. KUTNOHORSKÁ, J., 2009. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 176 s. ISBN 978-80-247-2713-4.
16. MATOUŠEK, O., 2003. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
17. MATOUŠEK, O. a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*. 3. vydání, aktualizované a doplněné. Praha: Portál, 400 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
18. MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 3. vydání, aktualizované. Praha: Portál, 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
19. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. ISBN 978-80-247-1362-5.
20. REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 368 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
21. RHODES, J., 2004. *Stand by Me: The Risks and Rewards of Mentoring Today's Youth*. Massachusetts: Harvard University Press, 176 p. ISBN 0674016114.

22. SIPE, C., 2002. Mentoring program for Adolescent: A Research Summary. *Journal of Adolescent Health*. 21(6), p. 251-260. ISSN 1054-139X.
23. SPENCER, R., 2006. Understanding the Mentoring Process between Adolescents and Adults. *Youth and Society*. 37(3), p. 287-315. ISSN 0044-118X.
24. ŠIMKOVÁ, S. (eds.), 2011. *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 119 s. ISBN 978-80-87449-15-8
25. ŠVESTKOVÁ, R., *Minulost a současnost dobrovolnictví*. Kontakt. Listopad 2005, ročník 7, číslo 3-4., s. 318-322. ISSN 1212-4117.
26. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vydání. Praha: Portál, 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
27. UVÍROVÁ, K., 2015. *Profil dobrovolníka programu Pět P*. České Budějovice. Bakalářská práce. PF JU.
28. *Úvod - Asociace Pět P v ČR* [online]. Copyright © z [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: http://petp.cz/dokumenty/manual_dobrovolnika_pet_p.pdf
29. Zákon č. 189/2002 SB., *Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)*. In: Sbíрка zákonů České republiky
30. VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, 3. vyd., rozšířené a přepracované. Praha: Portál, 872 s. ISBN 80-7178-802-3